
ДИСКУСІЇ ТА ОБГОВОРЕННЯ

УДК 342.951:004

*Г.В.Загіка, кандидат юридичних наук, доцент
Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова,
кафедра кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики,
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна*

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Досліджено поняття управління, управлінської діяльності та інформаційної сфери, розглянуто основні проблеми та напрямки державної інформаційної політики у сфері формування єдиного інформаційного простору України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: управління, інформаційна сфера, управлінська діяльність, єдиний інформаційний простір.

Процеси глобалізації, властиві сучасні етапи розвитку суспільства, тісно пов'язані з удосконаленням сучасних інформаційних технологій і підтримуються масовим впровадженням глобальних трансграничних інформаційно-телекомунікаційних систем в усіх сферах людської діяльності. Єдиний світовий інформаційний простір, в якому циркулює різноманітна інформація, здійснюється її накопичення, опрацювання, збереження, перестав бути чимось теоретичним і перетворився на реальність. Останнім часом в Україні відбувся перехід від інформаційної закритості до загальноприйнятих світовою практикою методів регулювання інформаційних відносин, і формування нової галузі суспільних відносин – інформаційної.

Інтерес держави до побудови інформаційного суспільства знаходить відбиття в проведенні державної інформаційної політики в галузі інформатизації та в створенні нової галузі права – інформаційного права.

Проблеми утвердження пріоритету людини в економічній, політичній і духовній сферах сьогодні значною мірою пов'язані з узгодженням державного управління та правовим регулюванням суспільних відносин в інформаційній сфері. Питання інформації та державного управління, взаємозв'язків держави та інформаційної сфери певною мірою розглядались філософами, теоретиками права, державознавцями, адміністративістами, економістами, соціологами, кібернетиками. Назріла потреба у багатоаспектному дослідженні проблеми формування і реалізації державної інформаційної політики та якісному забезпеченні державного управління інформаційною сферою в умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства.

Процес переходу до моделі розвитку суспільства, що базується на економіці ринкового типу, визначив напрями та механізми трансформації інформаційної сфери в Україні. Саме товарно-грошові відносини безпосередньо

та опосередковано стали визначальними для розвитку цієї сфери. Причому роль держави як фінансового донора інформаційної діяльності в суспільстві помітно зменшилась. За деякими стратегічними напрямками інформаційної діяльності, наприклад, в науці, цей процес має, катастрофічні наслідки. Тим більше, що діяльність приватних структур у цьому напрямі аж ніяк не компенсує скорочення державного фінансування.

Універсальним засобом характеристики певної діяльності у вигляді сукупності дій, які вчиняються для досягнення певних суспільно корисних цілей, є управління. Філософська наука трактує управління як функцію організованих систем, що забезпечує збереження їх структури, підтримання режиму діяльності, реалізацію їх програм, досягнення їх мети. Управління притаманне лише складним соціальним і несоціальним динамічним системам, іманентним атрибутом яких є самоуправління, тобто здатність до впорядкування системи, приведення її у відповідність до об'єктивної закономірності, що діє в даному середовищі, до оптимізації функціонування системи [1, 21].

У науковій літературі здобуло визнання трактування управління як поняття, що характеризує впорядкування взаємодії певної множини елементів або складових природи, суспільства, самої людини. При цьому це поняття розглядається в різних аспектах, відповідно в його розуміння вкладається різний зміст. Але найбільш адекватно суть управління визначається терміном «вплив», який вказує на головне в управлінні – момент впливу на свідомість, поведінку і діяльність людей.

У науковій літературі існують різні визначення управління як у загальному, так і у вузькому розумінні. Так, О.М. Бандурка у найзагальнішому вигляді визначає управління як комплекс необхідних засобів впливу на групу, суспільство або його окремі ланки для їхнього упорядкування, збереження якісної специфіки, вдосконалення і розвитку [2, 10].

У широкому розумінні управління, як стверджує представник іншої управлінської школи В.І. Кноррінг, – це безперервний процес впливу на об'єкт управління (особистість, колектив, технологічний процес, підприємство, державу) з метою досягнення оптимальних результатів з найменшими витратами часу та ресурсів [3, 7].

Фахівці НАВСУ розглядають управління в узагальненому вигляді як «...діяльність суб'єкта, що виявляється у цілеспрямованому, організуючому впливі на об'єкт управління, здійснюваному з метою приведення його у бажаний для суб'єкта стан» [4, 8].

Копан О.В. [5, 17] вказує, що соціальне управління не зводиться до регулювання діяльності окремих підприємств, установ, колективів, до керування окремими сторонами суспільного життя, а поширюється на суспільство загалом. Соціальне управління за своєю внутрішньою структурою є складною системою, що включає взаємопов'язані і взаємодіючі елементи, сукупність яких характеризує його як специфічне суспільне явище.

Управління як суспільне явище, що відрацьоване і пристосоване людьми для вирішення життєвих проблем, має багатогранний характер, складається з різноманітних елементів і взаємозв'язків. Це зумовлено тим, що в управлінні як суб'єктом, так і об'єктом управлінського впливу виступає людина. Визначальним є і те, що управління органічно включене в механізми

взаємодії природи, людини, суспільства.

За допомогою управлінської діяльності органи державної влади та органи місцевого самоврядування здійснюють цілі та функції державного управління. На думку науковців, управлінська діяльність – сукупність вироблених історичним досвідом, науковим пізнанням і талантом людей навичок, умінь, способів, засобів доцільних вчинків і дій людини у сфері управління [1, 99].

Управлінська діяльність вирізняється інтелектуальним характером, що виражається в її спрямованості на вироблення, прийняття та практичну реалізацію управлінських рішень, покликаних змінювати у бажаному напрямі стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку і діяльність людей. Вона має бути здатною відображати соціальну дійсність і все, що відбувається в ній, розкривати наявні в ній ресурси, засоби і резерви, знаходити оптимальні способи її удосконалення і переведення на новий рівень.

Рисами державної управлінської діяльності також є: юридична заданість, чіткість і виразність. Тобто це діяльність, яку відповідні органи державної влади і посадові особи повинні здійснювати, причому так, як вимагається для реалізації компетенції кожного конкретного органу, а в ньому – кожної посади державного службовця. Тому більшість елементів управлінської діяльності не тільки юридично описуються, а й «прив'язуються» до конкретних органів, закріплюються в їх правовому статусі у вигляді процесуальних норм.

Форми управлінської діяльності є зовнішніми, постійно і типізовано фіксованими проявами практичної активності органів державної влади чи органів місцевого самоврядування з формування і реалізації управлінських цілей і функцій та забезпечення їх власної життєдіяльності. Вони дають нам уявлення про те, що і як робиться в органах зі здійсненням їх компетенції.

Методи управлінської діяльності застосовуються у процесах управління за дорученням держави, тобто офіційно, а також у встановленому порядку і мають відповідати певним вимогам, серед яких особливе місце посіли: володіти здатністю формувати і забезпечувати реалізацію управлінських впливів; бути різноманітними і пристосованими для використання в управлінні; бути реальними і гнучкими.

Інформаційний характер управлінської діяльності виявляється в необхідності постійного одержання, осмислення, систематизації, зберігання, видачі спеціальної і перш за все управлінської інформації. Сучасний стан розвитку суспільства характеризується тим, що збільшується роль інформаційної сфери. На сьогодні в національному законодавстві не легалізовано поняття «інформаційна сфера». Аналіз наукової та спеціальної літератури свідчить про те, що сьогодні як на побутовому, так і на науковому рівні інформаційна сфера розглядається як сфера, яка формується та розвивається під час інформаційної діяльності.

Безумовно, сьогодні інформаційна сфера розглядається і як відносно самостійна сфера, і як допоміжна стосовно інших видів діяльності. На думку Арістової І.В., існуюча політика держави в інформаційній сфері спрямована як на розвиток безпосередньо інформаційної сфери, так і на підвищення ефективності розвитку державності, безпеки, оборони, пріоритетних галузей економіки, фінансової та грошової системи, соціальної сфери, галузей екології та використання природних ресурсів, науки, освіти і культури, між-

народного співробітництва за допомогою інформаційної сфери[6,44].

Відповідна державна політика проводиться щодо підтримки розвитку саме інформаційної сфери – сфери засобів масової інформації, сфери науково-технічної інформації, видавничої справи та реклами, сфери статистики, сфери бібліотечної та архівної справи, сфери інформатики та обчислювальної техніки тощо. У такому вигляді ця політика легалізована та легітимізована у законах України: «Про Національну програму інформатизації», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про інформацію», у Постанові Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні», а також багатьох інших законодавчих та нормативних актах.

Одним із основних об'єктів державного управління національного інформаційного простору є єдиний інформаційний простір України. Інформаційний простір є основою соціально-економічного, політичного і культурного розвитку та забезпечення безпеки України. Ефективний інформаційний простір повинен забезпечити побудову інформаційного суспільства в країні і входження її у світовий інформаційний простір. За функціональним підходом об'єктом управління є люди, відносини між якими здійснюються в інформаційній сфері.

На цей час в національному законодавстві поняття «інформаційний простір України» також не легалізоване. Як вважає А.В.Баранов, інформаційний простір України – це соціальне середовище, у якому здійснюється виробництво, збирання, зберігання, поширення і використання інформації і на яке розповсюджується юрисдикція України [7].

Безумовно, інформаційний простір України є складовою частиною європейського інформаційного простору, який, у свою чергу, входить до світового інформаційного простору. Останній повинний бути основою розвитку інформаційного суспільства, яке є інтегративною ознакою для всіх країн світу. Таким чином, розбудова єдиного інформаційного суспільства залежить від ефективності як єдиного світового інформаційного простору, так і від його окремих складових, зокрема від єдиного інформаційного простору України.

Єдиний інформаційний простір являє собою сукупність баз та банків даних, технологій їх ведення і використання, інформаційно-телекомунікаційних систем та мереж, які функціонують на основі єдиних принципів і за загальними правилами, що забезпечує інформаційну взаємодію організацій і громадян, а також задоволення їх інформаційних потреб.

Удосконалення єдиного інформаційного простору як об'єкта державного управління національного інформаційного простору тісно пов'язано з реалізацією державної інформаційної політики, зокрема із заходами щодо забезпечення інформаційної безпеки. Держава повинна мати гнучку, мобільну та ефективну систему інформаційної безпеки, яка спроможна швидко реагувати на загрози, що з'являються, та нові умови діяльності. Для цього, насамперед, необхідна організація постійного відстеження ситуації в сферах, де можуть виникнути загрози інформаційної безпеки, і перманентна перевірка можливостей існуючих систем забезпечення інформаційної безпеки щодо усунення реальних і потенційних загроз. Необхідно також узгодити нормативно-правову базу розвитку єдиного інформаційного простору і забезпечення інформаційної безпеки, в першу чергу щодо інтегрування Ук-

раїни у міжнародній телекомунікаційній мережі, створення технічних засобів забезпечення інформаційної безпеки, закупівель зарубіжних програмно-технічних і телекомунікаційних засобів та їх використання в стратегічно важливих сферах.

Таким чином, розвиток і глобалізація відкритих комп'ютерних і телекомунікаційних мереж, швидке зростання світового ринку обчислювальної техніки, інформаційних технологій, продуктів та послуг, формування міжнародного інформаційного простору створюють передумови для руйнування традиційних механізмів забезпечення геополітичної цілісності держави, серйозно впливають на ряд елементів державності і національні правові системи. Поступово зростає значення міжнародно-правових механізмів, підвищується роль морального компоненту в регулюванні інформаційних відносин у суспільстві. Слід також зауважити, що вирішення численних проблем сучасного етапу розвитку інформаційних відносин, які привертають увагу вітчизняних і зарубіжних законодавців, було б мало продуктивним в умовах відсутності більш-менш конкретного плану правової роботи над їх подоланням.

Державна інформаційна політика, яка повинна адекватно і динамічно відображати весь комплекс інтересів та пріоритетів суспільства в інформаційній сфері, що змінюються в процесі його життєдіяльності, – на сьогодні повинна бути однією з основних складових державної політики, яка багато в чому визначає темп і рівень її розвитку, а також право займати гідне місце у світовому співтоваристві.

Перехід України до інформаційного суспільства потребує переосмислення, а у відповідних випадках і розробки нових механізмів регулювання відносин, що виникають між громадянами, їх об'єднаннями та державою. Правові механізми в умовах інформаційного суспільства перестають бути переважною формою регуляції соціальних процесів. Виходячи з ефективності впливу на суспільні відносини, слід обґрунтовано оцінювати в кожному конкретному випадку доцільність застосування юридичного механізму управління.

Література

1. Державне управління: Навч. посібник. /За ред. А.Ф. Мельник. – К.: Знання, 2004.
2. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. – Х.: Основа, 1996. – 398 с.
3. Кнорринг В.И. Теория, практика и искусство управления. – М.: НОР-МА-ИНФРА-М, 1999. – 528 с.
4. Колтаков В.К., Кузьменко О.В. Административное право Украины: Пособие. – К., 2003. – 544 с.
5. Копан О.В. Забезпечення внутрішньої безпеки України: теоретико-управлінські, правові засади. Автореферат. – К., 2003. – 36 с.
6. Арістова І. В Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти. – Х.: УВС, 2000. – 368 с.
7. Баранов А. О. Информационный суверенитет или информационная безопасность // Национальная безпека і оборона. – 2001. – №1. – С. 70-76.

А.В. Загика

*Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова,
кафедра уголовного права,
уголовного процесса и криминалистики Французский бульвар, 24/26,
Одесса, 65058, Украина*

УПРАВЛЕНЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ИНФОРМАЦИОННОЙ СФЕРЕ

РЕЗЮМЕ

Исследуются понятия управления, управленческой деятельности и информационной сферы, указаны их характерные особенности. Рассмотрено единое информационное пространство как основной объект государственного управления национальной информационной сферой; указаны на перспективные направления усовершенствования этого пространства в рамках государственной информационной политики.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *управление, информационная сфера, управленческая деятельность, единое информационное пространство.*